

Důvody:

V § 290 obč. zák. došla výrazu myšlenka, že i stát jakožto nositel soukromoprávních nároků a závazků podléhá zásadně týmž soukromoprávním předpisům, jakým v týchž případech podrobeni jsou jednotlivci. Lze proto zásadně i proti státu dovolávat se pomoci soudní, by jeho soukromoprávní závazek byl nezvratně na jisto postaven a jeho splnění bylo prostředky exekučního řádu vynuceno. Zejména není nikde stát jako soukromoprávní subjekt vyňat zásadně z donucovací moci soudní a není nikde v zákoně vyslovena zásada, dle níž vyloučena by byla exekuce proti státu pro jeho závazky soukromoprávní. Propůjčiti státu podobnou výsadu nebylo bez hlubokého vsažení do soukromoprávních nároků ani možno ani v zájmu státu samého, poněvadž tím byl by soukromoprávní úvěr státu na dobro podvázán. S druhé strany ovšem nelze stát, pokud mají se na něm soudní exekucí vymáhati nároky soukromoprávní, klásti ve všem všudy na roveň osobám soukromým. Jestli a to v první řadě povolán plniti úkoly veřejné, tedy úkoly dotýkající se celé státní společnosti. Uspokojení těchto veřejných státu vlastních potřeb má ovšem, byť i to nikde zásadně nebylo vysloveno, dle přirozené povahy věci přednost před splněním soukromoprávních závazků státu. Toto stanovisko zaujal zákon v § 28 ex. ř. ohledně ústavů, jež, jsouce pod státním dozorem, slouží veřejné dopravě, a v § 15 ex. ř. ohledně exekuce na majetek obce neb ústavu, jež výrokem úřadu správního byl prohlášen za veřejný nebo všeužitečný. Totéž hledisko musí tím spíše býti směrodatným při exekuci proti státu, poněvadž není rozumného důvodu pro domněnku, že by zákon přiznati chtěl vlastním úkonům a zájmům státu ráz podružnější, než zájmům, chráněným §§ 28 a 15 ex. ř. Dlužno proto i při exekuci proti státu trvati na zásadě, že přípustna jest jen ohledně takových majetkových součástí, jichž použití lze k uspokojení vymáhajícího věřitele, aniž by tím ohrozeny byly zájmy státní. Výrok o tom, zda a pokud tomu jest tak, nenáleží přirozeně soudu, nýbrž příslušným úřadům správním. Dle zařízení státního hospodaření bude výrok úřadu správního zpravidla záležitosti v tom, že příslušný úřad výplatu u pokladny poukáže nebo hledě k dočasné nepostačitelnosti státních pohotovostí poukaz odepře. Ježto však nezáleží ani zde na formě, nýbrž na věci, postačí zajisté, pakliže příslušný úřad dá i jinakým způsobem nepochybně na jevo, že má pro svůj obor postačitelne pohotovosti, z nichž i soukromoprávní závazky lze uspokojiti. Tak stalo se skutečně i v tomto případě, ježto ministerstvo Nár. Obrany vyrozumělo vymáhajícího věřitele o tom, že již poukázalo technický odbor, by celý vymáhaný peníz zaplatil. Tím příslušný úřad jasně vyslovil, že pohotovosti vojenské správy lze bez újmy veřejných zájmů použiti k uspokojení vymáhajícího věřitele. Opak toho nebyl dlužníkem vůbec tvrzen, naopak dlužník i napotomním svým chováním dal na jevo, že upotřebitelne pohotovosti vskutku má.

Čís. 569.

Pro zcela krátkodobé prodlení v placení nájemného nelze použití ustanovení smlouvy, dle níž nájemní poměr se zrušuje, nebude-li nájemné placeno včas.

(Rozh. ze dne 30. června 1920, Rv I 243/20.)

Žalující manželé propachtovali žalovaným manželům svůj pozemek na 12 let a sice na dobu od po žních roku 1908 až do po žních roku 1920. Dle pachtovní smlouvy byla pachtovní činže včetně příspěvku na daň splatná každoročně 1. listopadu předem v bydlíšti propachtujících; v odstavci sedmém smlouvy bylo ustanoveno, že nezplatí-li pachtýř pachtovné nebo příspěvek na daň v den splatnosti, mají propachtující právo pachtovní smlouvu ihned zrušiti a pachtýřům pachtovaný pozemek beze všeho ihned odejmouti. Žalovaní pachtýři chtěli původně zaplatiti pachtovné za rok 1919 již v říjnu, dozvěděvše se však od sousedů, že propachtovatelé pachtovného dosud nepřijímají, ježto není vyměřena válečná přírážka ku pachtovnému, došli ku propachtovatelům teprve dne 2. listopadu 1919, by je zaplatili. Propachtovatelé však placení toho dne již nepřijali, namítajíce opožděnost, ač téhož dne přijali pachtovné placené jiným pachtýřem, jenž vázán byl touž smlouvou jako žalovaní. Žalovaní složili pak pachtovné do soudní úschovy. Žalobě propachtovatelů na vydání pozemku procesní soud první stolice vyhověl podstatně, poněvadž žalovaní, nezaplativše ve lhůtě smlouvou určené, musí pozemek dle smlouvy vrátiti. O d v o l a c í s o u d žalobu zamítl a uvedl v podstatě v d ů v o d e c h: Ze zjištěných skutkových okolností plyne, že strany, uzavírajíce smlouvu pachtovní, ujednali od zákona odchylné účinky, spojené s prodlením žalovaných co do placení pachtovného, že si žalobci vyhradili právo od smlouvy jednostranně odstoupiti, pak-li žalovaní platebnímu závazku ohledně pachtu nedostojí. Nutno tudíž zabývatí se otázkou, zda dne 2. listopadu 1919 žalovaní skutečně v prodlení byli. Krasnopolski ve svém díle »Rakouské právo obligační« na stránce 182 (vydání z roku 1910) uvádí, že prodlení v pravém slova smyslu předpokládá jakési zaviněné počínání si, směřující na neplnění závazku, a že tedy právní účinky prodlení jen tehdy nastávají, když jest dokázáno, že dlužník svému závazku zaviněně nedostál. Tohoto předpokladu v tomto případě není. Ze skutkových zjištění plyne, že žalovaný byl odhodlán dne 1. listopadu 1919, tudíž dle smluvního závazku, pachtovné zaplatiti, že byl odvrácen od tohoto úmyslu pouze sdělením sousedů, že neměl příčiny, proč by pravdivosti nedůvěřoval, že tedy jednal bezelstně nejda platiti pachtovné, jak smlouva vyžadovala, že tedy o nějakém zaviněném nesplnění závazku včas za těchto okolností právem řeči býti nemůže. Platil-li žalovaný dne 2. listopadu 1919 pachtovné a nabízel-li i později placení, byli žalobci povinni, placení jako včas nabízené přijmouti. Nepřísluší jim tedy právo, dovolávatí se účinku z prodlení (§§ 1333 a 1334 obč. zák.). Ta okolnost, že sdělení nebylo vzkazem žalobců, není rozhodná, poněvadž dlužno zjistiti pouze subjektivní stránku prodlení dlužníka a nejedná se snad o nějakou náhradu škody, při které by ovšem osoba, od které vyjádření pochází, důležitou byla.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Lze souhlasiti s názorem soudu odvolacího, že žalobcům nepřísluší právo domáhati se na žalovaných zpětného odevzdání pozemku jim podle pachtovní smlouvy ze dne 16. srpna 1908 do roku 1920 po žních propachtovaného. Bylo sice stanoveno v článku V. této smlouvy, že roční činže

pachtovní splatna bude vždy dne 1. listopadu toho kterého roku předem, a v druhém odstavci článku VII., že, kdyby pachtýř roční činži v čase nezaplatil, mají propachtovatelé právo zrušiti ihned pachtovní smlouvu, odejmouti pachtýři spachtovaný pozemek bez veškeré intervence soudní a dáti jej v pacht jinému a to bez ohledu na stav vzdělání a cesti. Dlužníci však uvážiti, lze-li z těchto ustanovení smlouvy vyvoditi, že srovnalá vůle stran smlouvajících směřovala k tomu, že propachtovatelé mají býti oprávněni zrušiti smlouvu pachtovní beze všeho i tehdy, když pachtýř nezaplatí pachtovného přesně v den splatnosti, nýbrž — jak se v tomto případě stalo — o jeden den později. Hledíc ke škodlivým následkům, spojeným s předčasným zrušením smlouvy pachtovní pro pachtýře, jakož i k tomu, že propachtovatelům z prodlení tak nepatrného dle pravidelného průběhu věci hmotná újma nevzejde, nutno k otázce výše naznačené odpověděti záporně, to tím spíše, když v prvním odstavci článku VII. pachtovní smlouvy pro případ, že by pachtýř nezaplatil pachtovného nebo příspěvku na daň hned v den splatnosti, bez toho stanovena byla jeho povinnost, platiti propachtovatelům z těchto částek ode dne splatnosti do zaplacení 6 proc. úrok z prodlení, a když podle souhlasného přednesu stran za jedenáctiletého trvání pachtovního poměru pachtovné bývalo placeno o později, aniž propachtovatelé z toho odvodili práva ke zrušení pachtovní smlouvy. Předpisy § 1118 obč. zák. jsou zde sice vyloučeny ustanoveními smlouvy, ale tolik jde z nich přece zřejmě na jevo, že zákon příkládá prodlení v placení nájemného (pachtovného) jen tenkrát účinek, smlouvu rozvazující, trvá-li toto prodlení jakousi delší dobu. Z toho jest patrným úmysl zákonodárcův, že zcela krátkodobé prodlení nájemce (pachtýře) nemá opravňovati pronájemce (propachtovatele) ke zrušení smlouvy nájemní (pachtovní). Příčilo by se pak slušnosti a dobrým mravům, kdyby propachtovatel (pronájemce) chtěl využití písmena smlouvy ke zrušení poměru pachtovního (nájemního) z toho důvodu, že pachtýř (nájemce) z příčiny jakékoliv platí pachtovné (nájemné) o jediný den později, než ve smlouvě jest stanoveno; v tomto případě však tím spíše, když žalobce od jiného pachtýře dne 2. listopadu 1919 přijal pachtovné, neprohlásiv smlouvu s ním za zrušenou, a když nebylo vyvráceno udání žalovaných, že žalovaný pachtýř nabízel v roce 1919 placení pachtovného žalobci již na počátku října, tento však odmítl přijetí řka, že ještě není čas. Již z těchto úvah vyplývá, že soud odvolací neposoudil věc mylně po stránce právní, vysloviv, že žalobcům nepřísluší právo dovolávati se právních následků prodlení (§§ 1333, 1334 obč. zák.), aniž bylo třeba obíratí se spornou otázkou, zda prodlení předpokládá zavinění dlužníka čili nic.

Čís. 570.

Proti třetím osobám, jež neodvozují svého práva ze zabrání bytu bytovým úřadem, jest vlastník oprávněn k žalobě pro rušení práva vlastnického.

(Rozh. ze dne 30. června 1920, Rv I 395/20.)

V žalobcově domě byl zabrán byt bytovým úřadem min. Nár. obrany a přidělen žalovanému, jenž se do bytu nastěhoval. Dle rozhodnutí nej-